

शहाणे आणि चतुर प्राणी

(आशियातील प्राणिकथा)

कला थैरानी

अनुवाद : नीना हेजीब

चित्रे : पुलक विश्वास

ISBN 81-237-3714-9

पहिली आवृत्ती : 1983 (शके 1905)

दुसरे पुनर्मुद्रण : 1990 (शके 1912)

तिसरे पुनर्मुद्रण : 1991 (शके 1913)

चौथे पुनर्मुद्रण : 1992 (शके 1914)

पाचवे पुनर्मुद्रण : 2002 (शके 1923)

सहावे पुनर्मुद्रण : 2004 (शके 1926)

सातवे पुनर्मुद्रण : 2007 (शके 1928)

मूळ © कला थैरानी, 1982

मराठी अनुवाद © नॅशनल बुक ट्रस्ट, इंडिया, 2001

The Wise and the Wily (Marathi)

रु. 25.00

संचालक, नॅशनल बुक ट्रस्ट, इंडिया, ए-5 ग्रीन पार्क
नवी दिल्ली-110 016 यांनी प्रकाशित केले.

नेहरू बाल पुस्तकालय

शहाणे आणि चतुर प्राणी

(आशियातील प्राणीकथा)

कला थैरानी

अनुवाद : नीना हेजीब

चित्रे : पुलक विश्वास

नॅशनल बुक ट्रस्ट, इंडिया

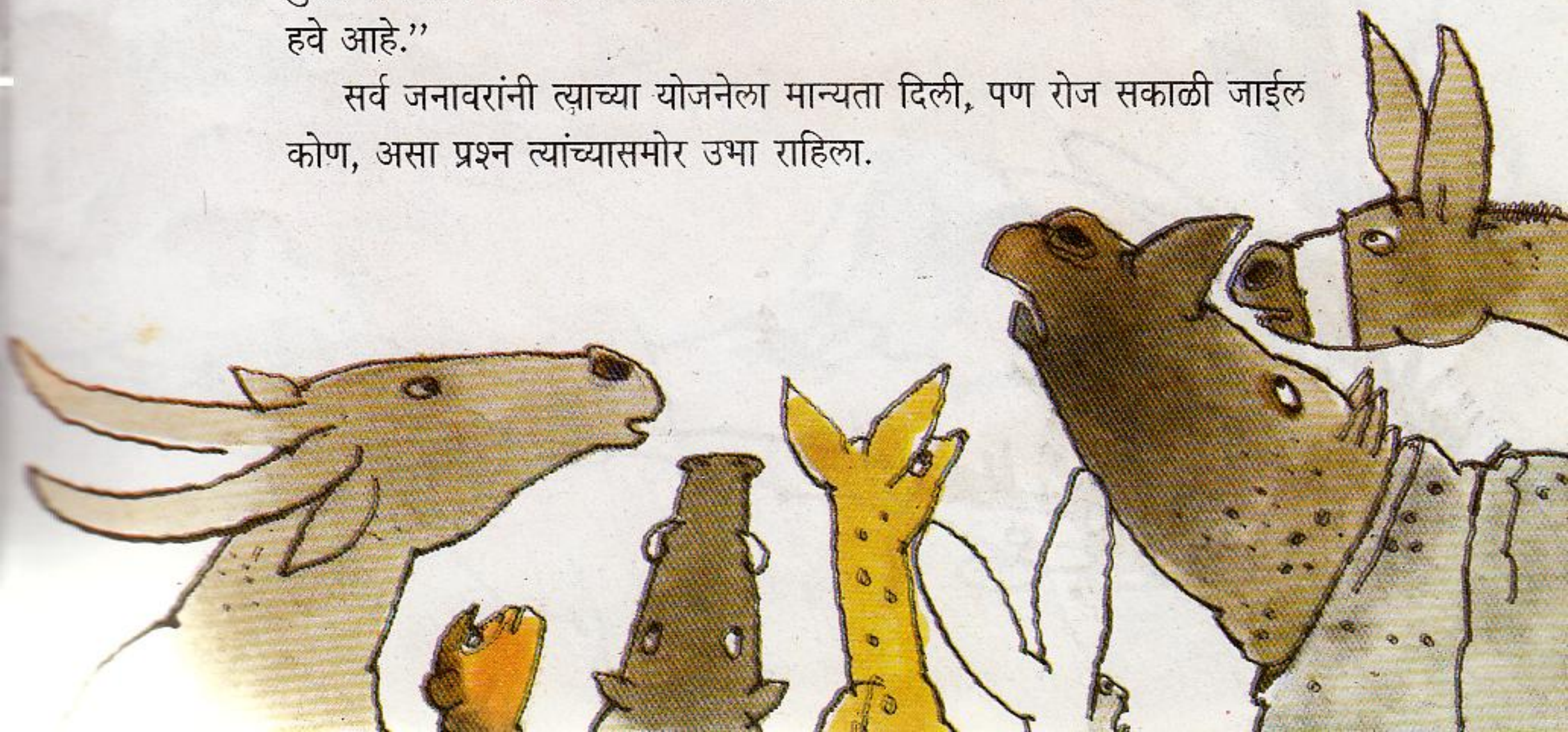
सशाला शहाणा का म्हणतात?

दुपारची वेळ होती. सूर्याची उष्णता खूपच जाणवत होती. अशा कडक उन्हात जंगलाचा राजा सिंह एका झाडाखाली विश्रांती घेत होता. आपल्या जेवणासाठी रोज रोज शिकार शोधणे त्याला जड जात होते व कंटाळाही येत होता.

“मी ह्या जंगलाचा राजा, मग मीच का माझ्या जेवणासाठी शिकार करावी?” पडल्या पडल्या तो विचार करीत होता.

म्हणून त्याने सर्व जनावरांना आदेश दिला की रात्र व्हायच्या आत सर्वांनी त्याच्या गुहेजवळ एकत्र यावे. सर्व जनावरे एकत्रित झाली तेव्हा तो त्यांना म्हणाला, “मी रोज शिकारीकरता जंगलात फिरतो, त्यामुळे तुम्हाला स्वतंत्रपणे फिरता येत नाही. जर तुमच्यापैकी कोणी दररोज सकाळी माझ्याजवळ येईल, तर तुम्हा सर्वांनाच स्वतंत्रपणे वावरता येईल. माझ्या ह्या प्रश्नाचे उत्तर मला आजच हवे आहे.”

सर्व जनावरांनी त्याच्या योजनेला मान्यता दिली, पण रोज सकाळी जाईल कोण, असा प्रश्न त्यांच्यासमोर उभा राहिला.

शेवटी बराच विचार करुन त्यांनी ठरविले की रोज एक फासा टाकायचा व ज्याचे नाव येईल तो जाईल.

अशा प्रकारे त्यांनी आखलेला बेत सुरळीत चालू झाला. सिंहाला रोज आपली शिकार मिळू लागली व जनावरांना पण स्वतंत्रपणे जंगलात वावरता येऊ लागले.

एक दिवस सशाची पाळी आली. पण आपला जीव वाचविण्यासाठी ससा म्हणाला, “मी तर फारच लहान. माझे मांस सिंहाला कसे बरे पुरेल?”

“तू मूर्खासारखे बोलू नकोस,” हरिण म्हणाले. “कधी कधी थोडे जेवण पोटाकरता चांगले असते.”

“तू नियमाचे उल्लंघन करता कामा नये,” सर्व जनावरे म्हणाली.

“ठीक आहे. मी जाईन,” ससा म्हणाला. “पण तुम्हाला दिसेल की मी उद्या परत आलेला असेन.”

सशाचे हे उत्तर ऐकून सर्व हसू लागले. रात्रभर ससा विचार करीत होता की, आपला जीव कसा वाचवावा. त्याला मरावेसे वाटत नव्हते. ह्या जुलमी राजापासून वाचण्यासाठी काही तरी मार्ग काढला पाहिजे.

सकाळ व्हायच्या आत त्याने एक योजना तयार केली व मग तो झोपी गेला.

सकाळी तो उठला, तेव्हा सूर्य आकाशात बराच वर आला होता. त्याने हळूहळू पावले उचलत आपला प्रवास सुरू केला. “शेवटी तुझ्या कृपेने मी इथं पोहचलो,” सिंहाच्या गुहेजवळ पोहोचत तो म्हणाला.

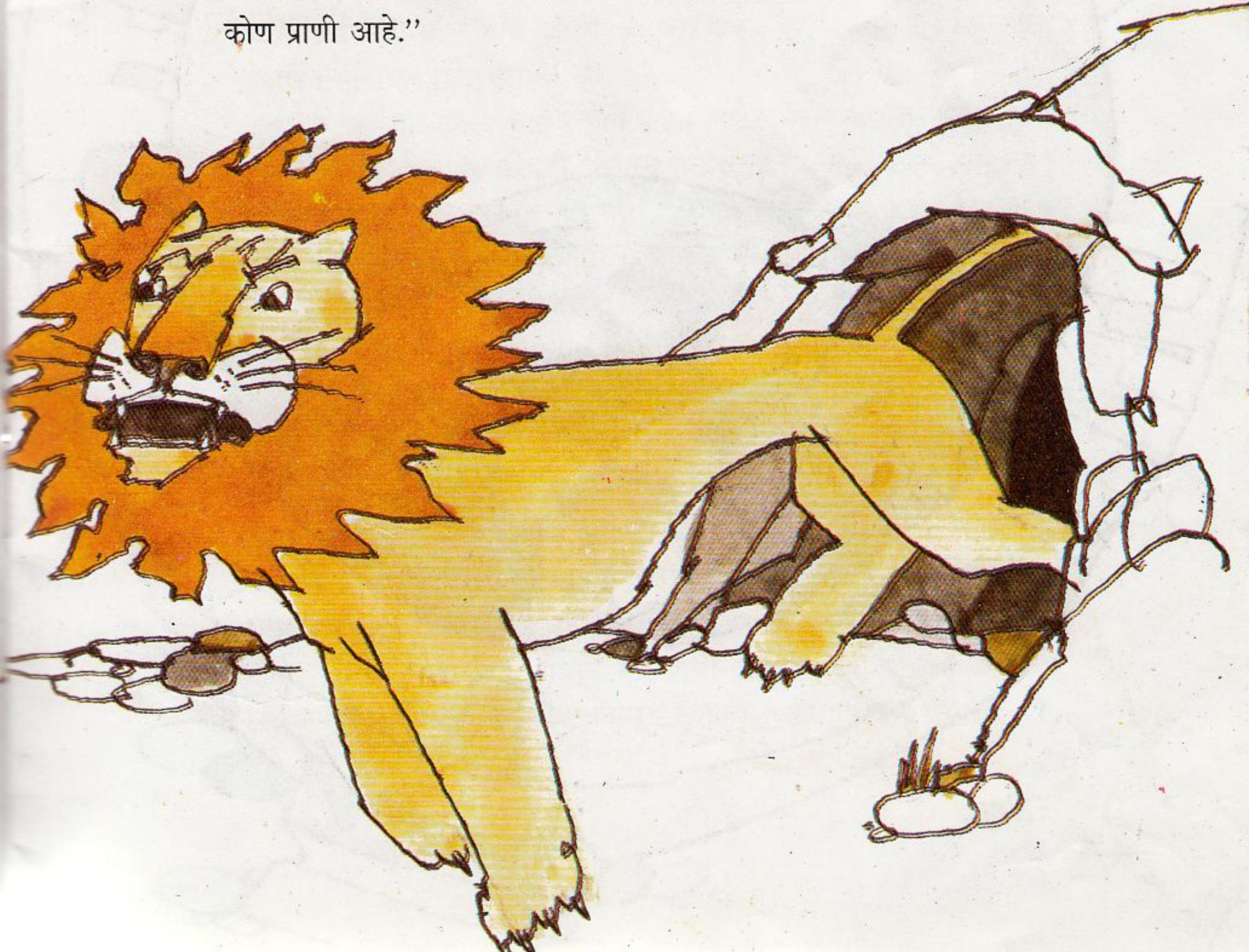

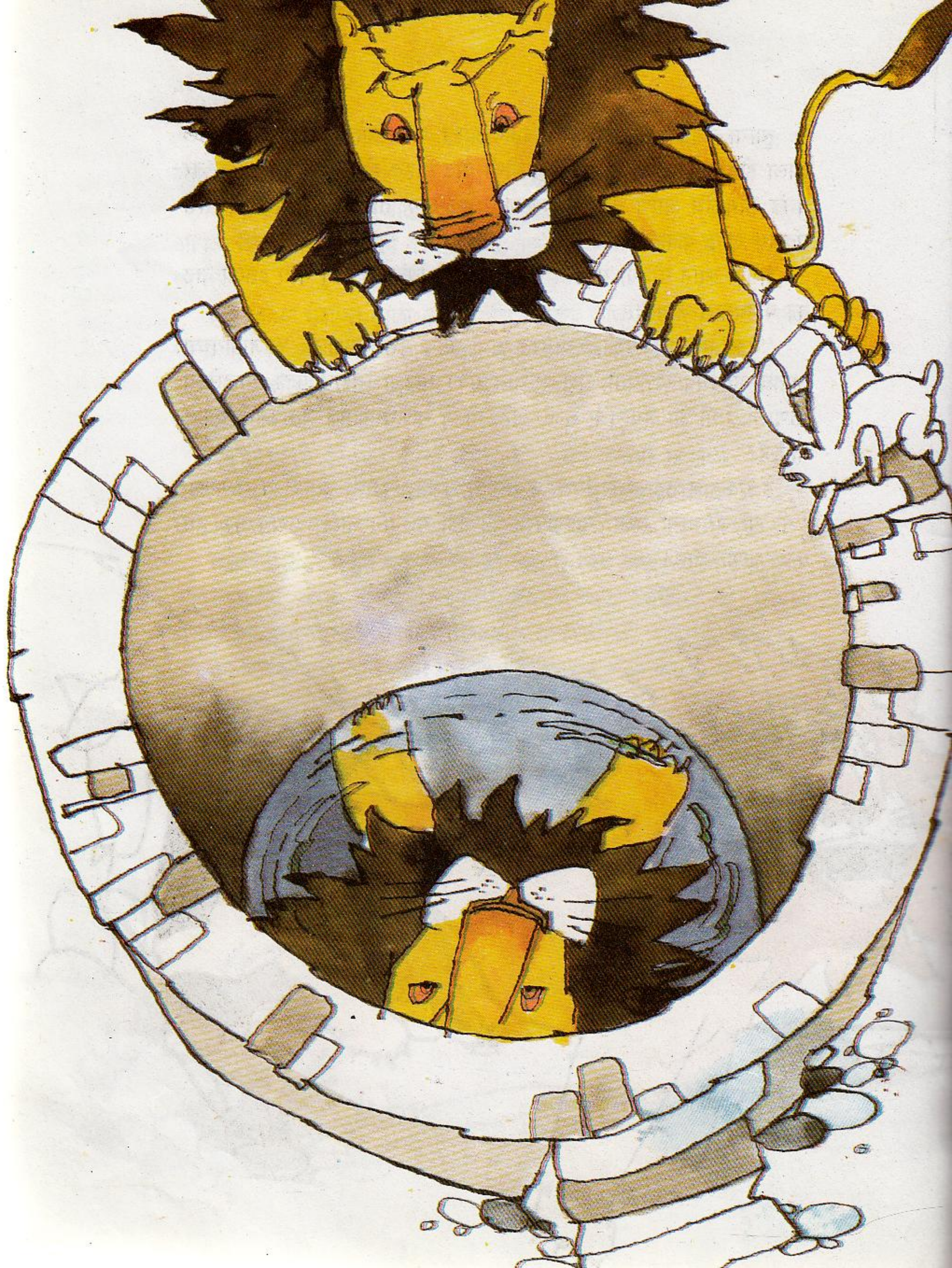
त्याचा आवाज ऐकून सिंह गुहेबाहेर आला. तेव्हा त्याचा चेहरा रागाने लाल झाला होता. सकाळपासून तो शिकारीची वाट पाहत होता. हे काय? भूक तर प्रचंड लागलीय आणि येवढीशी शिकार? ह्या क्षणी तो तर असे दहाबारा ससे एकदम खाऊ शकत होता.

रागाने त्याने छोट्या सशाला पंजात पकडत विचारले, “तू मला इतकी वाट का पहावयास लावलीस?”

“ऐका महाराज, ऐका,” घाबरत पाया पडत ससा म्हणाला, “उजाडायच्या आतच मी निघालो होतो; पण रस्त्यात एका मोठ्या सिंहाने मला पकडले व म्हणाला, “मी ह्या जंगलाचा राजा आहे. मी जे म्हणेन ते सर्व जनावरांनी ऐकले पाहिजे.”

हे ऐकताच तहानभूक विसरून सिंहाने सशाला खाली टाकले व म्हणाला, “मी ह्या जंगलाचा राजा. माझ्यापेक्षा कोणीही बलवान नाही. दाखव मला तो कोण प्राणी आहे.”

ससा डोके खाजवत म्हणाला, “नको, नको महाराज, मी तर त्याच्या जवळ जायला घाबरतो. तुम्ही सुध्दा त्याच्याजवळ जाऊ नका. तुमची व त्याची काही बरोबरी नाही.”

“मला त्याच्याकडे घेऊन चल. त्याला मारले नाही, तोपर्यंत मला चैन पडणार नाही.”

“मालक तो तर फार बलवान आहे,” ससा म्हणाला.

“उगीच वाद घालू नकोस, मला रस्ता दाखव, नाही तर मी तुला मारून टाकीन,” सिंह रागाने म्हणाला.

सिंह आणि ससा दोघे मिळून एका खोल विहिरीजवळ येऊन पोहचले.

ससा धावत विहिरीवर चढला आणि विहिरीत डोकावत म्हणाला, “तो इथं आत राहतो. माझी अजूनही प्रार्थना आहे की, तुम्ही त्याला भांडणाला आव्हान देऊ नका.”

सिंह विहिरीजवळ गेला आणि आत डोकावून पाहू लागला. आत त्याला आपलेच प्रतिबिंब दिसू लागले.

“तो पहा माझ्याकडे कसा रागाने पाहत आहे,” सिंह म्हणाला आणि त्याने रागाने जोरात डरकाळी फोडली. आतून तसाच प्रतिध्वनी उमटला. मग त्याने रागाने पंजा उगारला. आतून तसाच पंजा रागाने उगारल्याचे त्याला दिसले. हे पाहून त्याने रागाने आत उडी मारली.

“ओह ओह,” असा आवाज खोल विहिरीतून येऊ लागला. सिंह आपले प्राण वाचविण्याची धडपड करीत होता, पण त्याला बाहेर येणे शक्य नव्हते. शेवटी त्याने तेथेच प्राण सोडला.

सशाने खाली विहिरीत डोकावून पाहिले व खात्री करून घेऊन स्वतःशीच खूष होत म्हणाला, “आता हा आपल्याला कधीच त्रास देणार नाही.” नंतर त्याने धावत जाऊन ही बातमी सर्व प्राण्यांना दिली.

सर्व प्राणी ही आनंदाची बातमी ऐकून आनंदित झाले व सशाभोवती नाचू लागले. मधूनच त्याला खांद्यावर घेऊन ओरडू लागले, “हा आमचा वीर बहादूर आहे.” आणि त्याच दिवसापासून सर्व प्राणी आपली अवघड कामे सश्याच्या सल्ल्याने करू लागले. त्या दिवसापासून सशाला ‘शहाणा’ म्हणू लागले.

शिवाळू आणि हत्ती

एके दिवशी शिवाळू नावाचा कोल्हा दुपारी जंगलामध्ये फिरत असताना एका हत्तीजवळ पोहचला. हत्ती नुकताच मरून पडलेला होता. हत्ती कशामुळे मेल्या हे पाहण्यासाठी तो त्याच्याभोवती फिरून पाहू लागला. त्यानंतर त्याने खात्री करून घेतली की हा हत्तीचा नैसर्गिक मृत्यूच आहे. तेव्हा त्याला खायला काही हरकत नाही. त्याने हत्तीचे मांस कापण्याचा खूप प्रयत्न केला पण दाट चरबीचा थर असल्यामुळे त्याला ते काही केल्या जमेना.

अचानक त्याला सिंहाच्या पावलांचा आवाज आला. “आता माझी शिकार गेली,” तो मनाशी म्हणाला. पण सहजासहजी तो आपली शिकार सोडू इच्छित नव्हता.

जेव्हा सिंह तेथे हजर झाला, तेव्हा नम्रतेने आपले डोके वाकवून तो म्हणाला, “या महाराज, कृपा करून माझी गरिबाची ही भेट स्वीकारा. मी ह्या हत्तीची राखण तुमच्यासाठीच करीत आहे. कृपा करून आपण सेवन करा.”

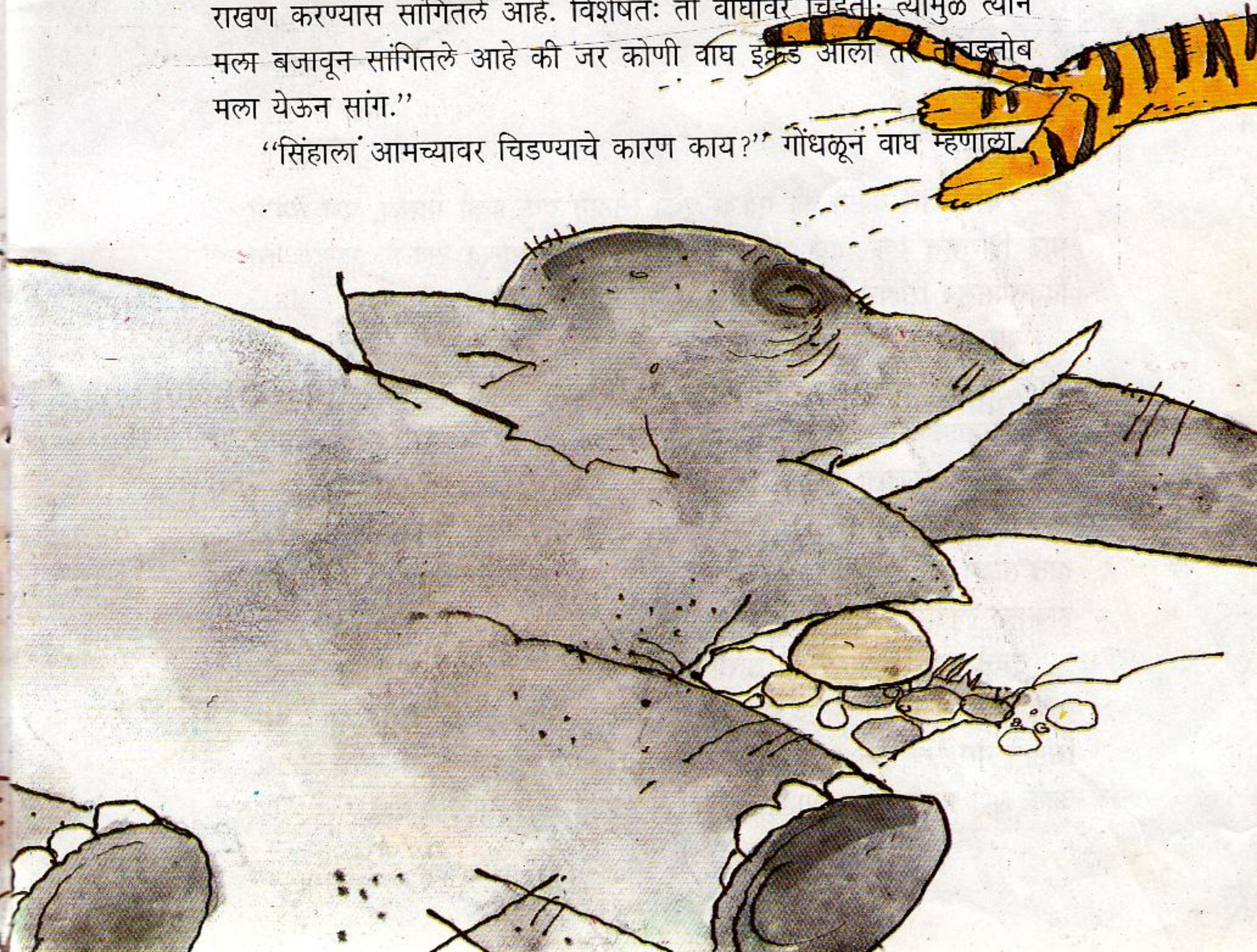
कोल्ह्याचा धूर्तपणा व खोटी स्तुती ऐकून सिंह नम्रतेने म्हणाला, “मित्रा, हा हत्ती तुझा आहे. मी दुसऱ्याने मारलेली शिकार कधीच खात नाही,” असे म्हणत सिंह निघून गेला.

शिवाळूने समाधानाचा सुस्कारा टाकला. आता तो आपली शिकार खायला सुरुवात करणार इतक्यात त्याला वाघ येताना दिसला. “पीडा कधी सांगून येत नाही,” कोल्हा श्वास टाकत पुटपुटला. “आता मी ह्या लुच्च्याची कशी बरं वाट लावू?”

सिंहाची खोटी स्तुती करून तर काम साधले गेले, पण वाघाची वेगळ्या पध्दतीने वाट लावावी लागेल. अचानक त्याच्या डोक्यात एक विचार चमकून गेला.

तो घाईघाईने स्वतः वाघाला भेटायला गेला. इकडे तिकडे पाहत आणि खोटी भीती दाखवत तो म्हणाला, “या काका, तुम्ही उशीरा आला. आत्ताच सिंहाने एका हत्तीला मारले आहे व तो परत येत नाही तोपर्यंत त्याने मला ह्याची राखण करण्यास सांगितले आहे. विशेषतः तो वाघांवर चिडतो. त्यामुळे त्याने मला बजावून सांगितले आहे की जर कोणी वाघ इकडे आला तर तो चिडतोच मला येऊन सांग.”

“सिंहाला आमच्यावर चिडण्याचे कारण काय?” गोंधळून वाघ म्हणाला.

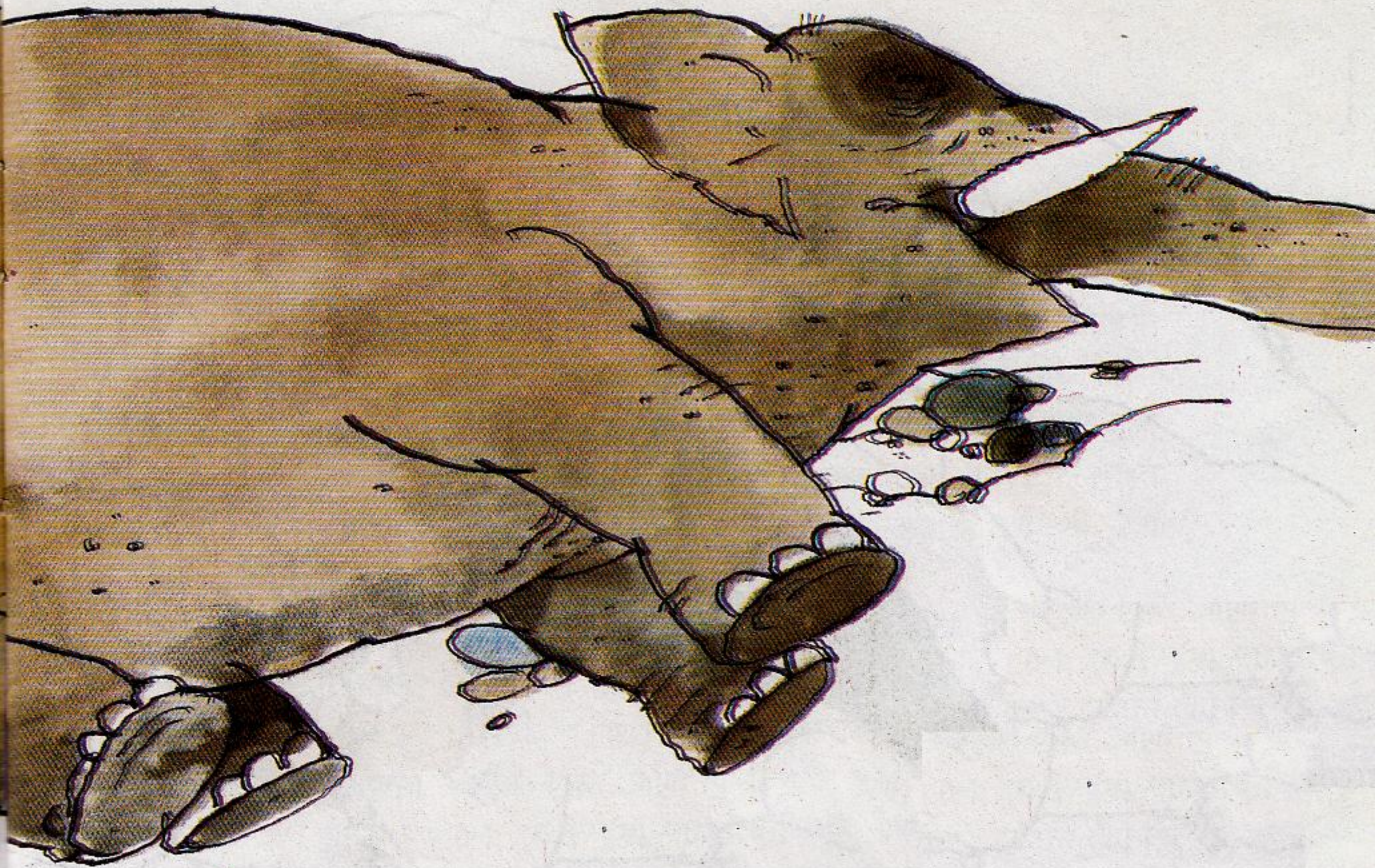

“मला असे वाटते की एकदा एका सिंहाने एक हत्ती मारला, पण त्याची पाठ फिरताच एक वाघ आला व त्याने सिंहाला मारून टाकले. म्हणून त्या दिवसापासून सिंहाने सगळ्या वाघांना मारण्याची शपथ घेतली आहे.”

वाघ विनंती करीत म्हणाला, “दयाळू मित्रा, सिंह कोणत्या दिशेला गेला आहे. ते मला सांग म्हणजे मी त्याच्याविरुद्ध दिशेला जाईन.” आणि लागलीच धूर्त कोल्ह्याने आपल्या पंज्याने त्याला दिशा दाखविली. वाट दाखवताच वाघाने आपला पाय काढता घेतला.

वाघ जात नाही तोच चित्ता तेथे आला. ‘ओह! आता चित्ता आला. ह्याचे दात तीक्ष्ण आहेत. मी ह्याच्याकडूनच हत्तीचे मांस कापवून घेईन व मग त्याला हाकलून लावीन,’ असा कोल्ह्याने मनात विचार केला.

त्याने नवागत पाहुण्याचे उत्साहाने स्वागत केले. “माझ्या लाडक्या मित्रा, तुला बघून मला खूप आनंद झाला. पण तू काही वेळेवर आला नाहीस. पहा, इथे सिंहाने मारलेला एक हत्ती पडला आहे. मी त्याची राखण करीत इथेच बसलो आहे. पण माझी इच्छा आहे की तुला पण थोडे मांस खायला द्यावे.”

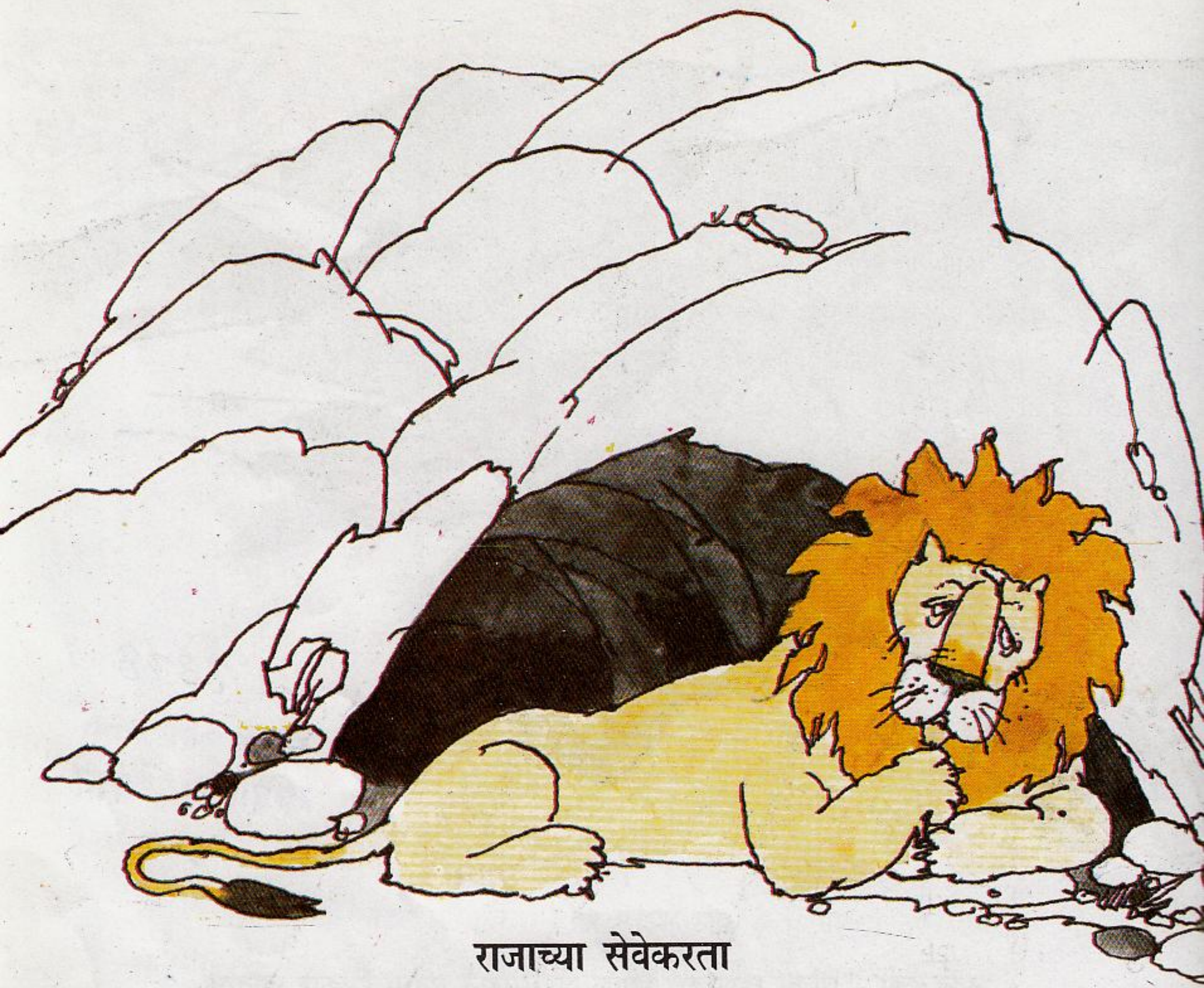
“नको,नको,” चित्ता म्हणाला. “मला जर सिंहाने त्याची शिकार खाताना पाहिले तर तो माझे तुकडे तुकडे करून टाकील.”

“असला भ्याडपण करू नकोस,” कोल्हा म्हणाला. “मी तुझा मित्र नाही का? मी सिंहाच्या येण्याची वाट पाहतो. त्याच्या पावलांचा आवाज येताक्षणीच तुला सावध करीन.”

पुन्हा पुन्हा जेव्हा चित्त्याने खात्री करून घेतली, तेव्हाच त्याने हत्तीचे मांस सोलायला सुरुवात केली. मांस सोलल्याचे पाहताच कोल्हा जोरात ओरडला, “लवकर कर, लवकर कर. सिंह येत आहे.”

हे ऐकताच मागे पुढे न पाहता, चित्ता बाणासारखा धावत सुटला व नाहीसा झाला.

हे सगळे होईपर्यंत आता अंधार पडत होता. धूसर छाया सर्व जंगलात पसरत होती. शिवाळूने सगळीकडे निरीक्षण करीत खात्री करून घेतली की आता कोणी नाही. मग शेवटी तो आपली शिकार खाण्यास शांततेने बसला.

राजाच्या सेवेकरता

एका गुहेत एक म्हातारा सिंह राहत होता. तो म्हातारा झाला असल्यामुळे त्याला जेवढे खायला मिळे ते तो खात असे. कारण दूर जाऊन शिकार करण्याइतकी शक्ती त्याच्यात आता उरली नव्हती.

अशाच एक उन्हाळ्यातल्या दिवशी तो सचिंत अवस्थेत बसला असताना त्याच्याकडे एक पाहुणा आला.

“नमस्कार महाराज,” जवळ येत कोल्हा म्हणाला. “तुम्ही असे कष्टी का दिसता?”

“मी रोज रोज तेच तेच जेवून कंटाळलो आहे,” सिंह म्हणाला. “खूप दिवस झाले; मी ताजे डुकराचे मांसच खाल्ले नाही. मी स्वतः म्हातारा झाल्यामुळे जाऊ शकत नाही व कोणी डुक्कर माझ्याजवळ येणारही नाही.”

“मी इथे कशासाठी आहे? मी तुमच्यासाठी डुक्कर आणीन,” कोल्हा आश्वासन देत म्हणाला.

जंगलामध्ये खूप फिरल्यानंतर शेवटी त्याला एक डुक्कर झाडाच्या खाली विश्रांती घेत असलेले दिसले.

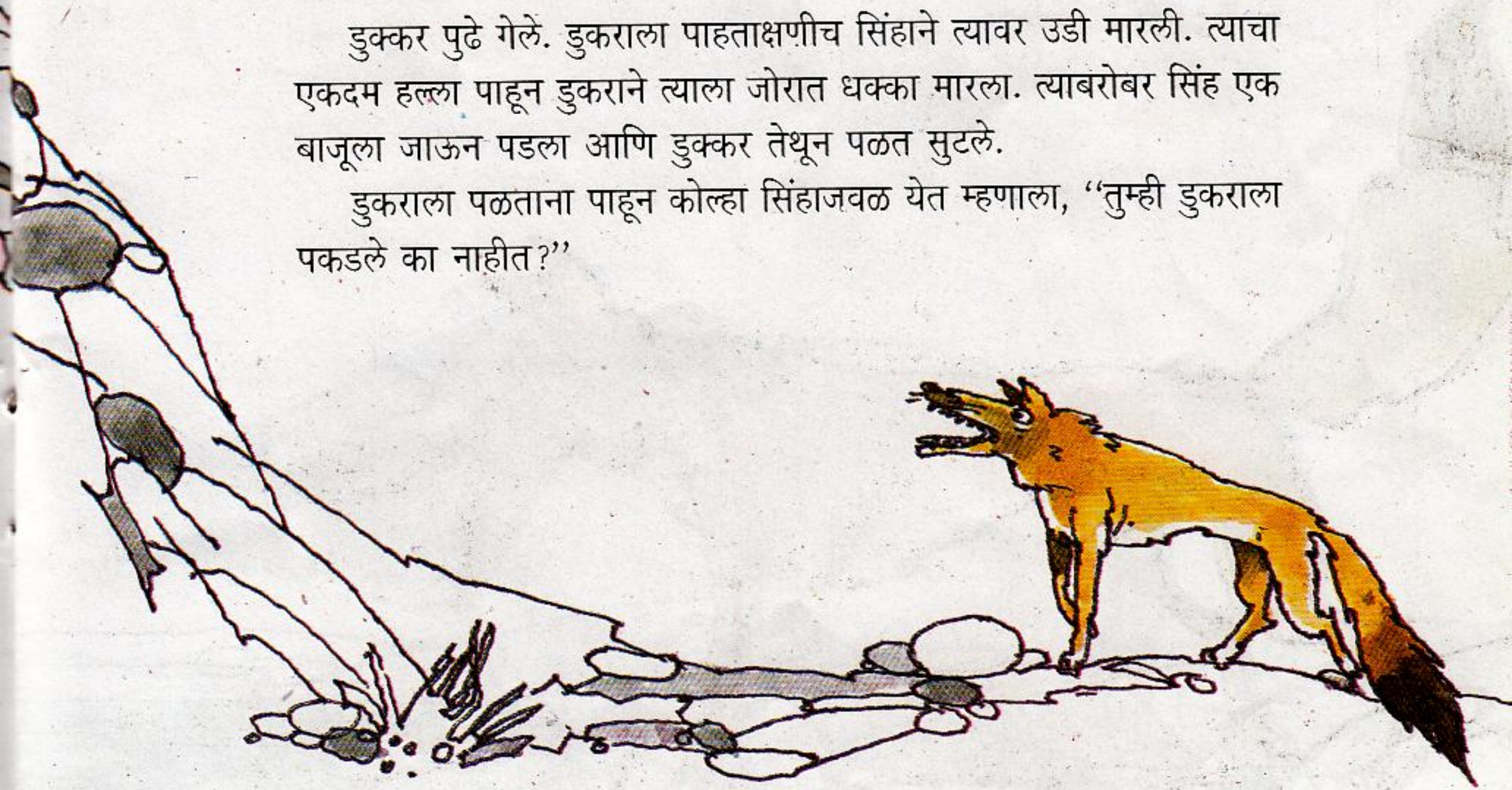
कोल्हा त्याच्या जवळ जात म्हणाला, “मी तुला सगळीकडे शोधत आहे.”

“का, काय झाले?” डुकराने विचारले. गुहेच्या दिशेकडे बोट दाखवत कोल्हा म्हणाला, “जंगलाचा राजा सिंह आता म्हातारा झाला आहे. त्यामुळे त्याची अशी इच्छा आहे, की तुला जंगलाचा राजा बनवावे. हे तुला माहीत आहे का?” डुकराने त्याच्याकडे संशयाने पाहिले. तेव्हा कोल्हा त्याला म्हणाला, “जर तुझा माझ्यावर विश्वास नसेल तर तू माझ्याबरोबर येऊन तेव्हा स्वतःच का पाहत नाहीस?” डुक्कर मनाशीच आनंदी होत विचार करू लागले, “जर मी राजा झालो तर सर्व जनावरे मला मान देतील.”

हा विचार करून तो हळूच उठला व म्हणाला, “चल मी तुझ्याबरोबर चलतो.” दोघे मिळून थोडे दूर सिंहाच्या गुहेजवळ आले, तेव्हा कोल्हा त्याला म्हणाला, “आता तू स्वतःच जा. राजा तेथेच बाहेर बसला आहे. तेथे जाऊन तू त्याला नम्रतेने अभिवादन कर आणि त्याची गादी हाती घे.”

डुक्कर पुढे गेले. डुकराला पाहताक्षणीच सिंहाने त्यावर उडी मारली. त्याचा एकदम हल्ला पाहून डुकराने त्याला जोरात धक्का मारला. त्याबरोबर सिंह एक बाजूला जाऊन पडला आणि डुक्कर तेथून पळत सुटले.

डुकराला पळताना पाहून कोल्हा सिंहाजवळ येत म्हणाला, “तुम्ही डुकराला पकडले का नाहीत?”

चित झालेला सिंह म्हणाला, “माझ्या हालचाली फारच सावकाश असल्यामुळे मी त्याला पकडू शकलो नाही. मी माझी चूक कबूल करतो. आता मला कधीच डुक्कर मिळणार नाही.”

दुःखी झालेल्या सिंहाकडे पाहत कोल्हा म्हणाला, “तुम्ही काळजी करू नका, दिवस मावळायच्या आत मी तुम्हाला तेच डुक्कर परत आणून देईन.”

त्याच रस्त्याने जात असताना कोल्ह्याने त्या डुकराला एका नदीजवळ घाबरलेला पाहिला, तो अतिशय घाबरलेल्या अवस्थेत श्वास घेत होता. त्याची ही दशा पाहून असे वाटत होते की हा लागलीच बेशुद्ध होईल. “हे काय प्रकरण आहे?” कोल्हा ओरडत म्हणाला, “तुझ्यावर वीज कोसळत होती का?”

“मित्रा, तू हे असे कसे म्हणू शकतोस? तिथे घडलेला प्रकार पाहण्यास तू हजर नव्हतास.”

“असे काय घडले?” कोल्हा म्हणाला. “तू थांबला असतास तर नक्कीच राजा झाला असतास. तुला हा मान देण्याची राजाची फारच इच्छा होती. जर तुला खायचेच असते तर तू येथवर पोहचलाच नसतास. त्याने तुला तेव्हाच खाऊन टाकले असते.”

डुक्कर मान हलवत म्हणाला, “कदाचित हे खरे असेल. जर त्याला मारायचेच असते, तर मी इथे सुखरूप आलेच नसतो.”

“चल माझ्याबरोबर, तुला पुन्हा प्रयत्न करू द्यावा, असे मी राजाला सांगितले आहे,” कोल्हा म्हणाला.

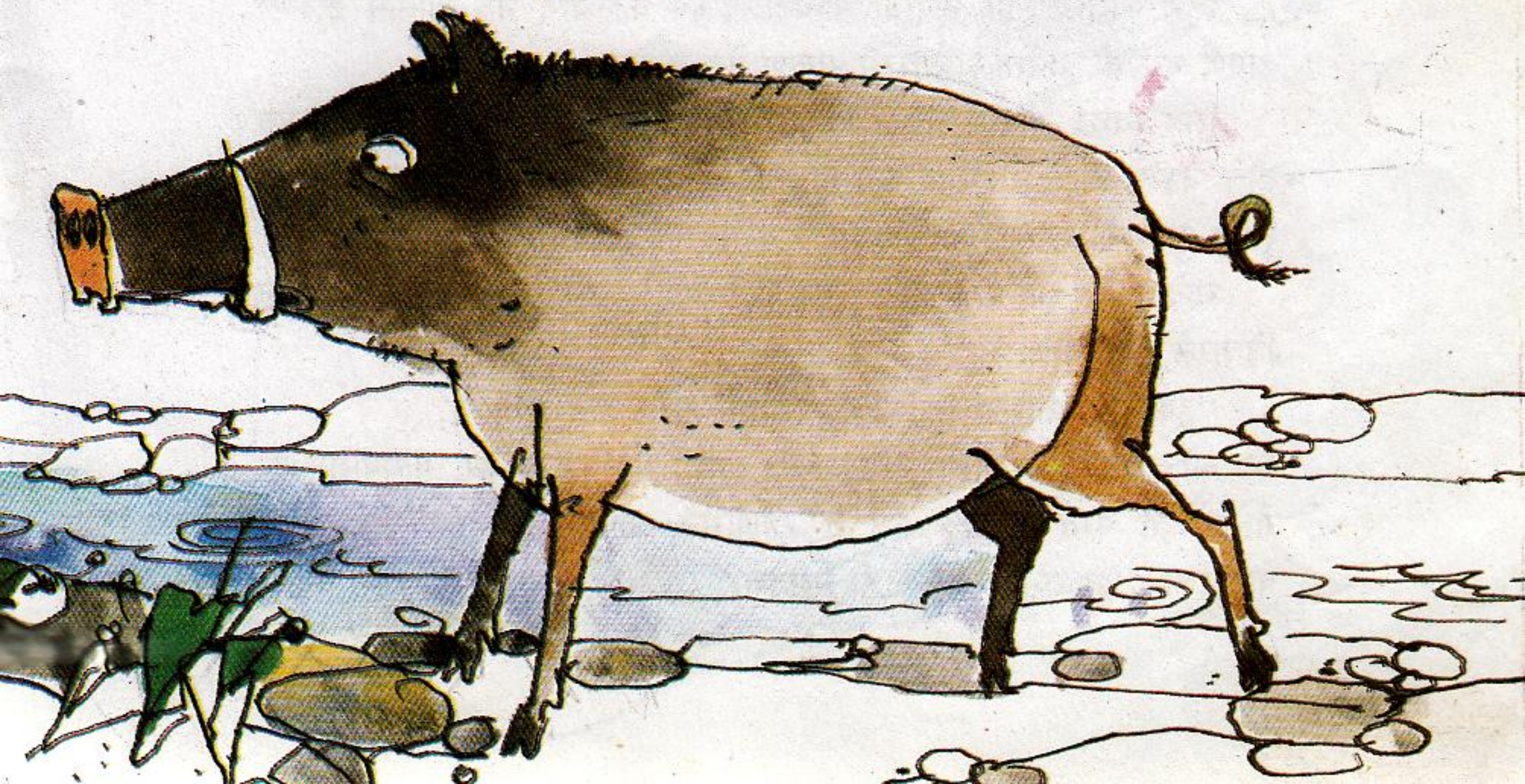
दोघे मिळून परत चालू लागले. जेव्हा ते गुहेजवळ पोहचले तेव्हा कोल्हा म्हणाला, “मित्रा, न भीता पुढे जा व त्याला तुला राजा बनवण्यास सांग.”

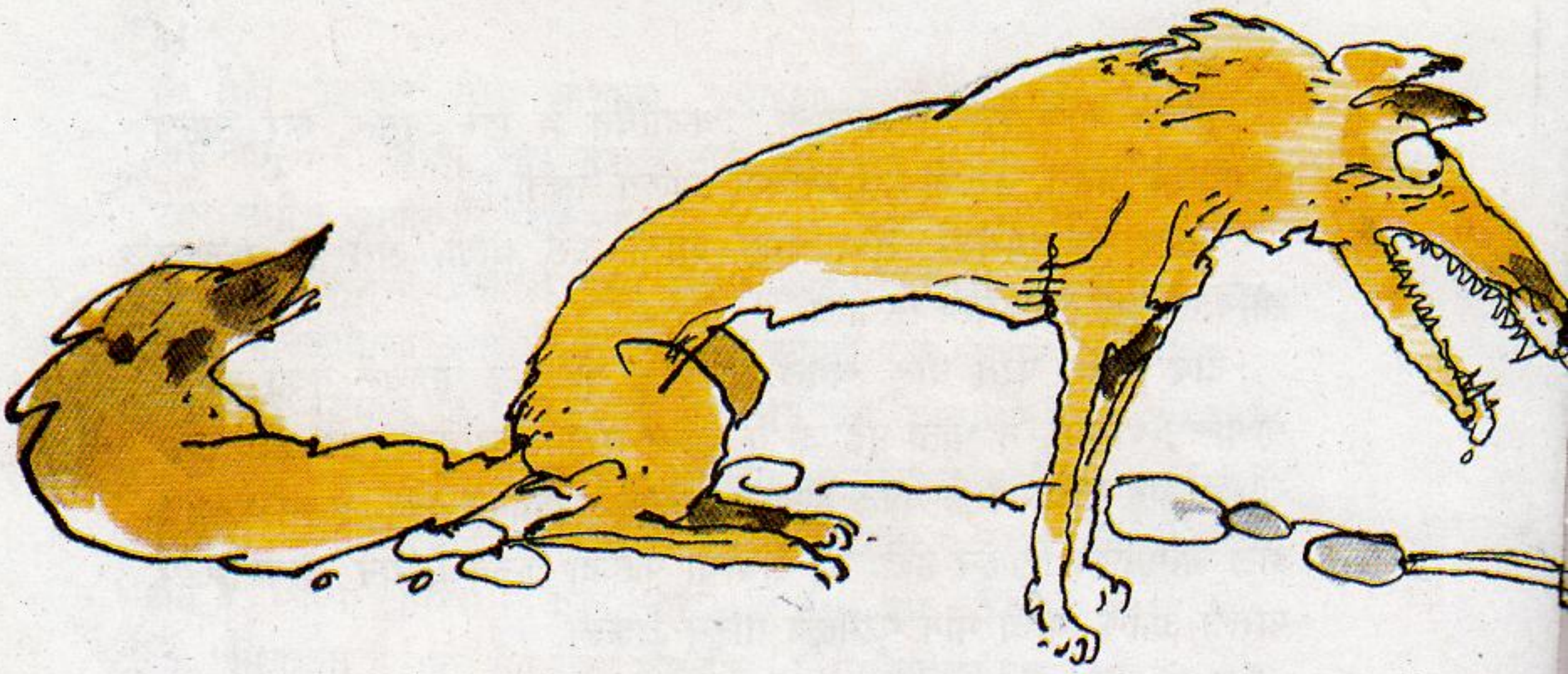
हळूहळू डुक्कर सिंहाजवळ गेला व वाकून अभिवादन केले. अजूनही त्याचे डोळे जमिनीला खिळून होते. ह्या संधीचा फायदा घेऊन सिंहाने त्यावर झडप मारली आणि त्याची मान मुरगळून तोडून टाकली.

त्याचे डोळे फोडून तो त्याचा मेंदू खायला बसणार, इतक्यात कोल्हा पंजा उगारत म्हणाला, “आता नको.”

“आता का नको?” सिंह आश्चर्याने म्हणाला.

“राजे काय अशा पद्धतीने शिकार खातात? पहा तुमच्या सर्वांगाला रक्त लागले आहे. आधी ते नदीवर जावून धुवून टाका आणि मगच शिकार खा.” सिंहाने हे मान्य केले आणि तो नदीवर आंघोळीला गेला.

सिंह जाताच, ह्या संधीचा फायदा घेऊन कोल्ह्याने मेंदू खाऊन टाकला आणि मग तो पहारेकऱ्यासारखा राखण देत बसला.

सिंह स्वच्छ आंघोळ करून जेव्हा परतला तेव्हा त्याचे डोळे भुकेले दिसत होते. कारण आज त्याला बऱ्याच दिवसानंतर उत्तम शिकार मिळाली होती. मग त्याने डुकराची खोपडी हातात घेतली व मेंदू शोधू लागला.

चकित होत त्याने विचारले, “मेंदू कोठे आहे?” कोल्ह्याने जास्त चकित होत विचारले, “कोणाचा मेंदू?”

“डुकराचा. आणखी कोणाचा?” सिंह अधीर होत म्हणाला.

कोल्हा हसत म्हणाला, “खरच जर त्याला मेंदू असता तर, मृत्युपासून दूर गेलेला तो परत आलाच नसता.” हुशारीने आपले डोळे खाजवत कोल्हा पुटपुटला, “डुकरांना अक्कल ही नसतेच.”

“मेजवानीसाठी सोबत”

वसंत ऋतूतील एक रम्य अशी सकाळ होती. तिबेटमधील दऱ्याखोऱ्यांतून चिमण्या आनंदाने चिवचिवाट करीत होत्या. सर्व जनावरे पण हवा खाण्यासाठी फिरत होती. एक भुकेला लांडगा आपली शिकार शोधत होता. शेवटी तो क्यांग नावाच्या गाढवाजवळ पोहचला. गाढव कोवळे कोवळे गवत खात बसले होते. ते गुबगुबीत व एक वर्षाचे होते.

“ओह, ह्याचे मांस म्हणजे माझ्यासाठी तर चांगली मेजवानी होईल,” लांडगा असा विचार करीत असतानाच क्यांगची दृष्टी त्याच्यावर पडली. “लांडगे काका, कृपा करून मला आता खाऊ नका,” क्यांग विनवीत म्हणाला. “मी कडक

थंडीमुळे खूपच रोड झालो आहे, पण शरदऋतुपर्यंत मी नक्कीच अंगाने दुप्पट होईन मग तर तुम्हाला माझे उत्तम जेवण मिळू शकेल.”

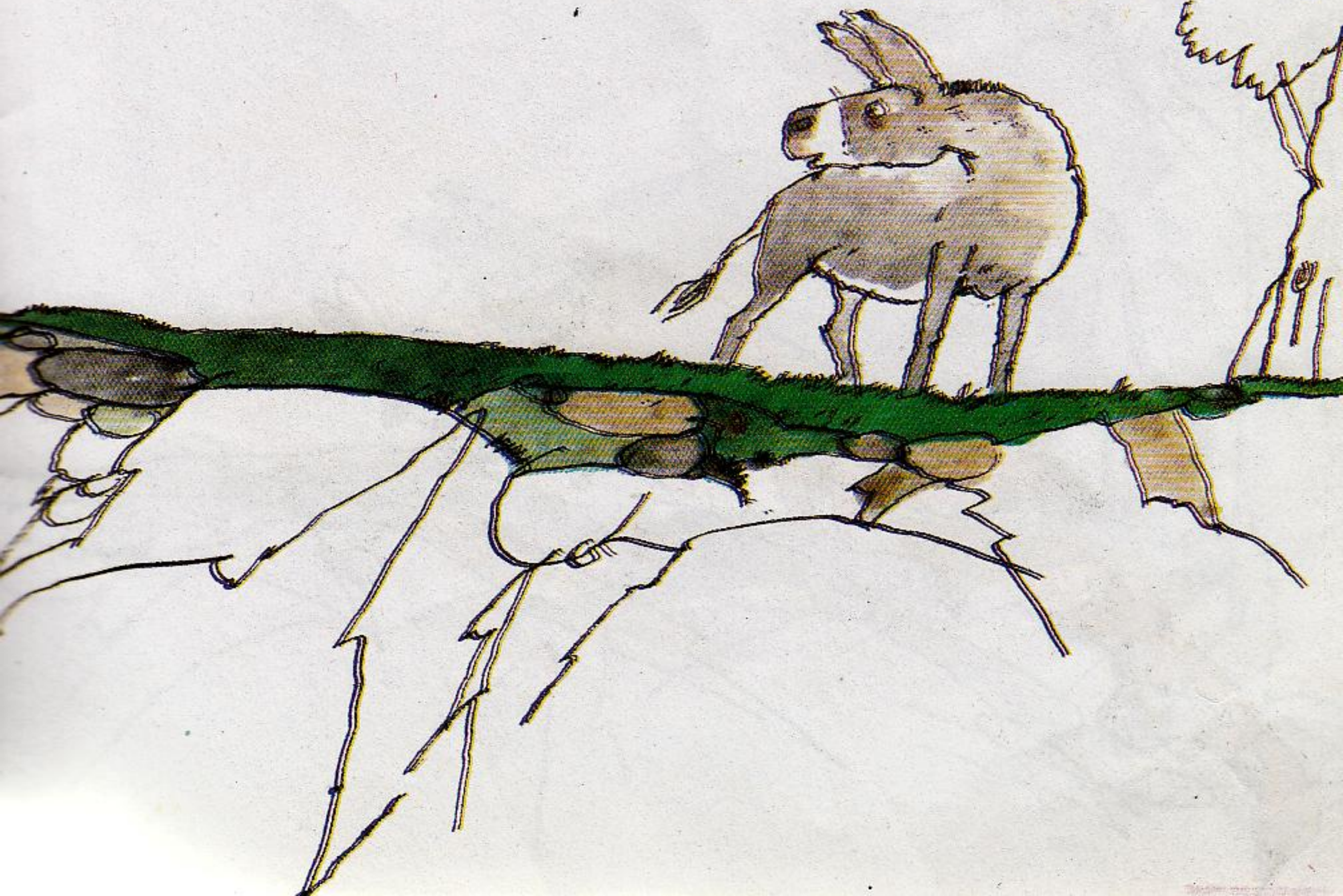
लांडग्याने ते कबूल केले आणि म्हणाला, “ठीक आहे. पुढील सहा महिन्यांनंतर तू मला इथेच भेट.”

जेव्हा शरदऋतू आला, तेव्हा लांडगा क्यांगला भेटण्यास निघाला. तो पहाडावर चढत होता, तेव्हा त्याची गाठ कोल्ह्याशी पडली.

“तू फारच घाईत दिसतोस,” कोल्हा म्हणाला. “तू कुठे निघाला आहेस?”

“मी व एका जाड्या क्यांगने एकमेकांना भेटण्याचे ठरविले आहे,” लांडगा म्हणाला. “आमची ही भेट सहा महिन्यांपूर्वीच ठरली आहे.”

कोल्हा माघार घ्यायला तयार नव्हता. “क्यांगसारख्या जाड्याचे जेवण तर तुझ्या एकट्यासाठी खूप जास्त आहे. मी पण तुझ्याबरोबर मेजवानीसाठी येऊ का?”

“चल,” लांडगा म्हणाला. मग दोघे बरोबर निघाले.

चालता चालता त्यांना ससा भेटला. “अरे, तुम्ही दोघे मिळून कोठे जात आहात?” त्याने विचारले.

लांडग्याने त्याला सर्व हकीकत सांगितली. हे ऐकून सशाला क्यांगबद्दल खूपच वाईट वाटले. “कोवळे कोवळे गवत खाण्याचे हे दिवस. ह्या दुष्टांसाठी क्यांगने का मरावे?” सशाने विचार केला की आपण क्यांगला वाचवले पाहिजे. पण आपण हे काम सावधतेने कोणाला न सांगता केले पाहिजे.

“क्यांग तर खूप मोठा प्राणी आहे,” ससा म्हणाला. “तुम्ही जर त्याला पूर्ण खाल तर आजारी पडाल. मी पण तुमच्या बरोबर येऊ का? जितके जास्त

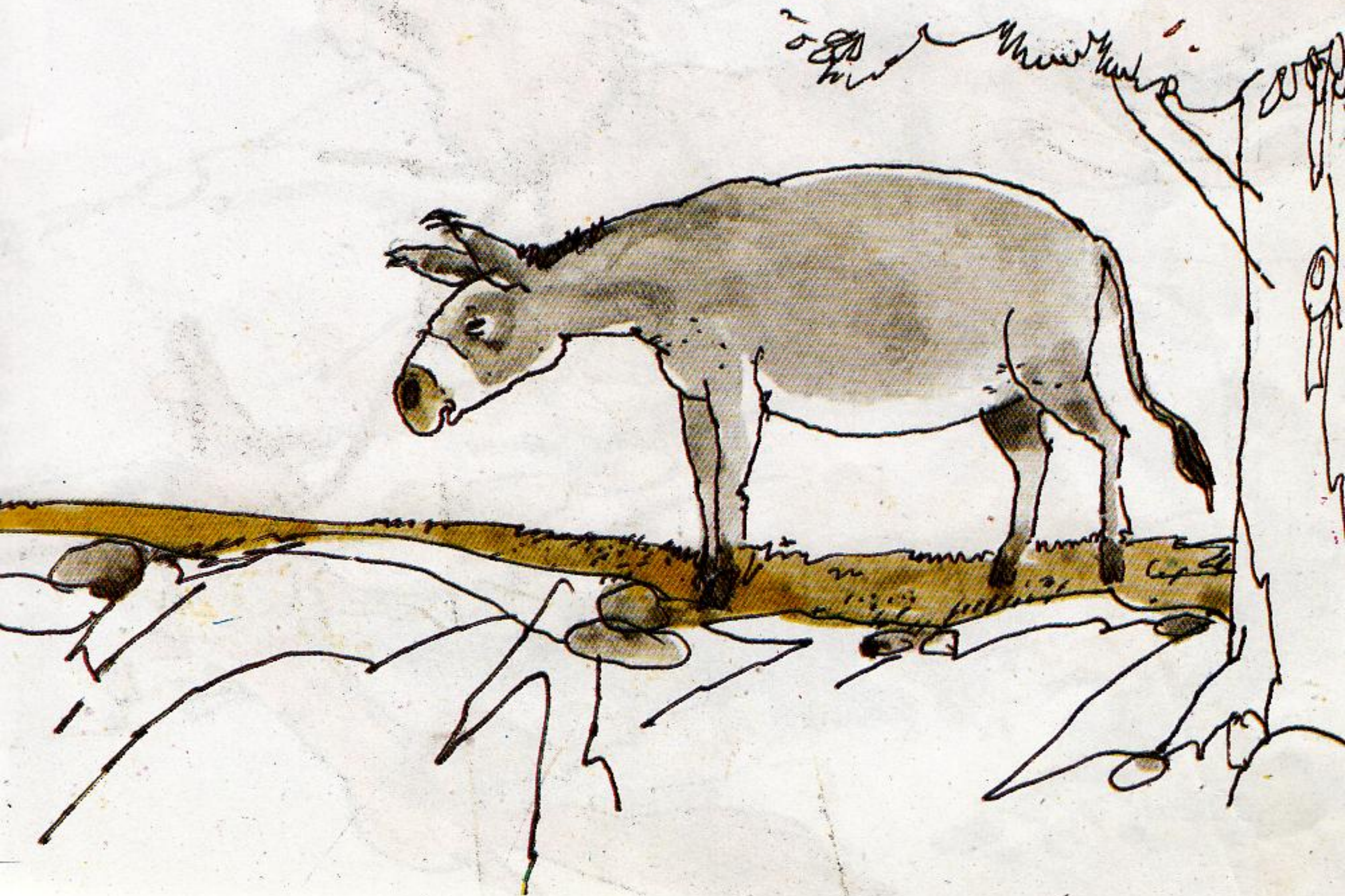

तितकी मजा,” लांडगा म्हणाला व तिथे चालू लागले. जेव्हा ते भेटीच्या जागेवर पोहचले तेव्हा क्यांग त्यांचीच वाट पाहत झाडाखाली उभा होता. तो पूर्वीपेक्षा खूपच गुबगुबीत दिसत होता. त्याच्या डोळ्यातं दुःखाची छाया दिसत होती. त्याला पाहताच भुकेल्या डोळ्यांनी लांडग्याने जिभल्या चाटल्या.

“पहा त्याच्याकडे. किती मस्त शिकार आहे,” तो आपल्या साथीदारांना म्हणाला.

लांडगा क्यांगची मान मुरगळणार, तेवढ्यात ससा त्याला थांबवत म्हणाला, “माझ्या मित्रांनो, इतक्या सुंदर क्यांगला असे मारणे दुष्टपणाचे आहे. आपण त्याला गळफास लावून मारू. असे मारले तरच आपल्याला त्याचे संपूर्ण मांस मिळेल.”

सशाची ही सूचना दोघांना मान्य झाली. “तुम्ही हे काम माझ्यावर सोपवा. पहाडापलीकडे एका धनगराची झोपडी आहे. मी तिथे जाऊन दोरी घेऊन येतो.”

ससा जाऊन एक लांब दोरी घेऊन आला. त्यांनी एक मोठी गाठ एका टोकाला बांधली व दुसऱ्या टोकाला दोन गाठी बांधल्या.

“आता लक्ष देऊन ऐका.” तो म्हणाला, “क्यांग बळकट जनावर आहे. म्हणून आपण तिघांनी मिळून त्याला मारावे लागेल. आपण मोठी गाठ त्याच्या गळ्यात बांधू. तुम्ही दोन छोट्या गाठी पकडून दुसऱ्या टोकांना उभे राहा. मी मध्ये उभा राहून घट्ट पकडून माझ्या दातांनी ओढीन. मी इशारा देताच तुम्हीही जोराने ओढा.”

हे सांगून त्याने मोठी गाठ क्यांगच्या गळ्यात घातली व दोन छोट्या गाठी लांडग्याच्या व कोल्ह्याच्या गळ्यात बांधल्या. मधला सैल भाग आपल्या दातांत पकडला.

“आता ओढा,” ससा ओरडला.

दोघांनी दोर ओढला. त्यामुळे क्यांग थोडा पुढे झाला. लांडगा व कोल्ह्याला असे वाटू लागले की आता आपणच जमिनीकडे ओढले जात आहोत. कारण त्यांच्या गाठी घट्ट होऊन माना आवळल्या जात होत्या. त्यामुळे त्यांचा श्वास दबला जात होता.

“आणखी जोरात ओढा,” ससा ओरडला. “जोपर्यंत ढिली जागा घट्ट होत नाही तोपर्यंत ओढा.”

ओढता ओढता शेवटी लांडगा व कोल्हा जमिनीवर मरून पडले.

सशाने नंतर क्यांगच्या गळ्यातून फास काढला आणि हात झटकत घराकडे निघून गेला. तो आज फारच आनंदात होता, कारण त्याच्या हातून आज खूपच चांगले काम झाले होते.

पेलंडूकने भांडणातून मार्ग काढला

एके दिवशी दोन माणसं एका कुऱ्हाडीसाठी भांडत होती. “मागच्या वर्षी तू माझ्याकडून कुऱ्हाड उसनी घेतली होतीस ती कुठे आहे?” एक म्हणाला.

“ती कीटकांनी खाल्ली. मी तुला आधीच सांगितले आहे,” दुसरा म्हणाला.

“हे शक्य नाही. तू खोटं बोलतोस.”

“हे खरं आहे.”

ते दोघं वाद करितच होते. शेवटी भांडताभांडता त्यांनी ठरविले, की आता राजा सालोमनच न्याय करील.

राजाने शांततेने दोघांचे म्हणणे ऐकून घेतले. “तुमच्या म्हणण्याला कोणी साक्षीदार आहे का?” राजाने विचारले. दोघे आपले डोके खाजवून विचार करू लागले. नंतर राजाने पेलंडूक नावाच्या उंदिराला सल्ला विचारला.

“क्षमा करा महाराज, मी फारच घाईत आलो आहे,” तो म्हणाला.

“आधी मी आपली परवानगी घेऊन आंधोळ करून येऊ इच्छितो.”

राजा मान हलवीत हो म्हणाला. “पण लौकर ये,” तो म्हणाला.

नदीजवळून चालता चालता पेलंडूक नुकत्याच जळत असलेल्या गवतापाशी आला. ते गवत जागा साफ करण्यासाठी जाळण्यात येत होते. त्याने स्वतःला जळलेल्या गवताच्या राखेवर लोटून दिले आणि खूप लोळल्यावर तो राजाजवळ आला.

“हे काय?” राजा सालोमन त्याच्याकडे पाहत म्हणाला. “माणसं आंधोळीनंतर स्वच्छ होतात. पण तुझ्याकडे पहा, कसा दिसतोस ते.”

“महाराज, मी जेव्हा नदीजवळ पोहचलो, तेव्हा नदीला आग लागली होती. आग तुमच्या महालाजवळ पोहचण्याच्या आधी मी त्यात उडी घेतली म्हणून ही सर्व राख माझ्या अंगांला लागली आहे.”

ही हकीकत ऐकून राजा व त्याचे सेवक शंकेने उंदिराकडे पाहू लागले. कारण त्यांनी अशी अद्भुत कहाणी कधीच पाहिली वा ऐकली नव्हती.

“ह्या खोट्या गोष्टीवर मी विश्वास ठेवावा, अशी तू आशा करतोस?” राजा म्हणाला.

“हे खरं आहे,” पेलंडूक म्हणाला.

“उध्दटा, राजा सालोमन एवढा थोर असताना तू त्याची टिंगल करण्याची हिम्मत तरी कशी केलीस?”

राजाचा आवाज धारदार झाला. “मी तुला सक्त ताकीद देतो की ही जागा टिंगल करण्याची नाही. इथे कोणालाही विचार की अशी गोष्ट कधी घडू शकते का? हे अशक्य आहे.”

उंदीर त्याच्या पाया पडत म्हणाला, “महाराज तुम्ही व तुमचे सेवक जर माझ्यावर विश्वास ठेवीत नाहीत तर तुम्ही कुन्हाडी घेणाऱ्यावर तरी विश्वास कसा ठेवता? तुम्ही म्हणता की नदीला कधीच आग लागू शकत नाही. मग कीटक कधी लोखंडाची कुन्हाड खाऊ शकतात का?”

राजा एकदम शांत झाला. त्याच्या लक्षात आले. पेलंडूकचे म्हणणे हे सूर्यप्रकाशाएवढे सत्य होते. उसनी कुन्हाड घेणारा खोटं बोलत होता. त्याने उसनी कुन्हाड घेणाऱ्याला ताबडतोब आज्ञा दिली की, ताबडतोब मालकाला त्याची कुन्हाड परत कर.

पेलंडूकच्या न्यायामुळे राजा सालोमनने खूष होऊन त्याला बरीच बक्षिसे दिली आणि त्याची जंगलाचा न्यायाधीश म्हणून नेमणूक केली. त्याच दिवसांपासून राजा सालोमनने पाठवलेल्या खटल्यांचा निकाल द्यायला पेलंडूकने सुरुवात केली.

चुन्याचा पवित्र खड्डा

एके दिवशी कांतचील नावाचा एक उंदीर फिरत फिरत एका शेतकऱ्याच्या घराजवळून चालला होता. त्याच्या घराचे पुढील दार अर्धवट उघडे दिसले. शेतकरी आणि त्याची बायको साळीच्या शेतावर कामाला गेली होती. कांतचीलला आत जास्त डोकावता येत नव्हते. त्याने हळूच आत पाहिले. आतमध्ये एक ताजा केक केळीच्या पानांवर ठेवला होता, तो पाहून त्याला खूप आनंद झाला. हळूच कांतचील पंज्यावर भार देत आत गेला व त्याने केकचा एक तुकडा तोडला. त्याला चव खूप छान वाटली. त्याने केक उचलला व तो बाहेर आला. खात खात तो चालू लागला. तो खाण्यात इतका मग्न झाला की रस्त्याकडे त्याचे लक्षच नव्हते. शेतकऱ्याने तयार केलेल्या चुन्याच्या खड्ड्यात तो उताणा पडला.

बाहेर येण्याठी त्याने बऱ्याच उड्या मारल्या. पण खड्डा बराच उंच असल्यामुळे त्याला वर येणे जमेना. शेवटी तो विचार करीत बसला.

थोड्या वेळाने एक वाघ खड्ड्यावरून जात असलेला दिसला. त्याला पाहून कांतचीलने ताबडतोब हातात केळीचे पान घेऊन “तुहान तुहान,” म्हणायला सुरुवात केली.

“तू देवाचे नाव का घेत आहेस,” वाघाने विचारले.

कांतचीलने मुंदद्राम त्याच्याकडे दुर्लक्ष केले. त्याने केळीच्या पानाकडे पाहत परत देवाचे नाव घेण्यास सुरू केले.

“आज प्रलयाचा दिवस आहे, जो कोणी ह्या पवित्र खड्ड्याचा आसरा घेईल, तोच फक्त वाचेल. तुहान तुहान.”

“तुला कोणी सांगितले. की आज प्रलय होणार आहे म्हणून?”

कांतचीलने वर पाहिले. “तुला दिसत नाही? की मी हे ह्या पवित्र पुस्तकात वाचून सांगत आहे म्हणून?” चिडून तो म्हणाला. “तू उगाच माझ्या वाचण्यात अडथळा का आणतोस?” आणि त्याने परत वाचण्यास सुरुवात केली. “एके दिवशी सकाळी सूर्य आपला अर्धाच चेहरा दाखवत होता. वारा जोराने वाहत होता. सगळ्या जगाचा अंत जवळ आला होता. पहा, आज पण सूर्य अर्धाच दिसत आहे आणि वाऱ्याचा पण आवाज ऐकू येत आहे. खरंच आज प्रलयाचा दिवस आहे.”

वाघ भीतीने कापू लागला. “मी पण आत येऊ शकतो का?”

“नाही, तू शुद्ध नाहीस,” कांतचील म्हणाला.

“पण मी आहे.”

“नाही, तू नेहमी शिंकत असतोस. पवित्र ठिकाणी शिंकणे अपवित्र मानले जाते.”

“मी वचन देतो. मी शिंकणार नाही.”

कांतचील परत केलीच्या पानावर वाचल्यासारखे करत म्हणाला, “जो कोणी शिंकून हा खड्डा अपवित्र करील त्याला बाहेर फेकण्यात येईल.”

“मी तुला वचन देतो की मी शिंकणार नाही,” वाघ म्हणाला व त्याने आत उडी मारली.

“आता मला त्रास देऊ नकोस.” कांतचील म्हणाला व परत म्हणू लागला, “तुहान तुहान आम्हाला प्रलयातून वाचव.”

बाबी नावाच्या डुकराने आत वाकून पाहत विचारले, “आतून कोण बरे देवाचे नाव घेत आहे?”

“आज मरणाचा दिवस आहे,” वाघ म्हणाला. “कांतचील त्याकरता हे पवित्र पुस्तक वाचत आहे. जो कोणी ह्या पवित्र खड्ड्यात राहील त्याचीच फक्त हानी होणार नाही.”

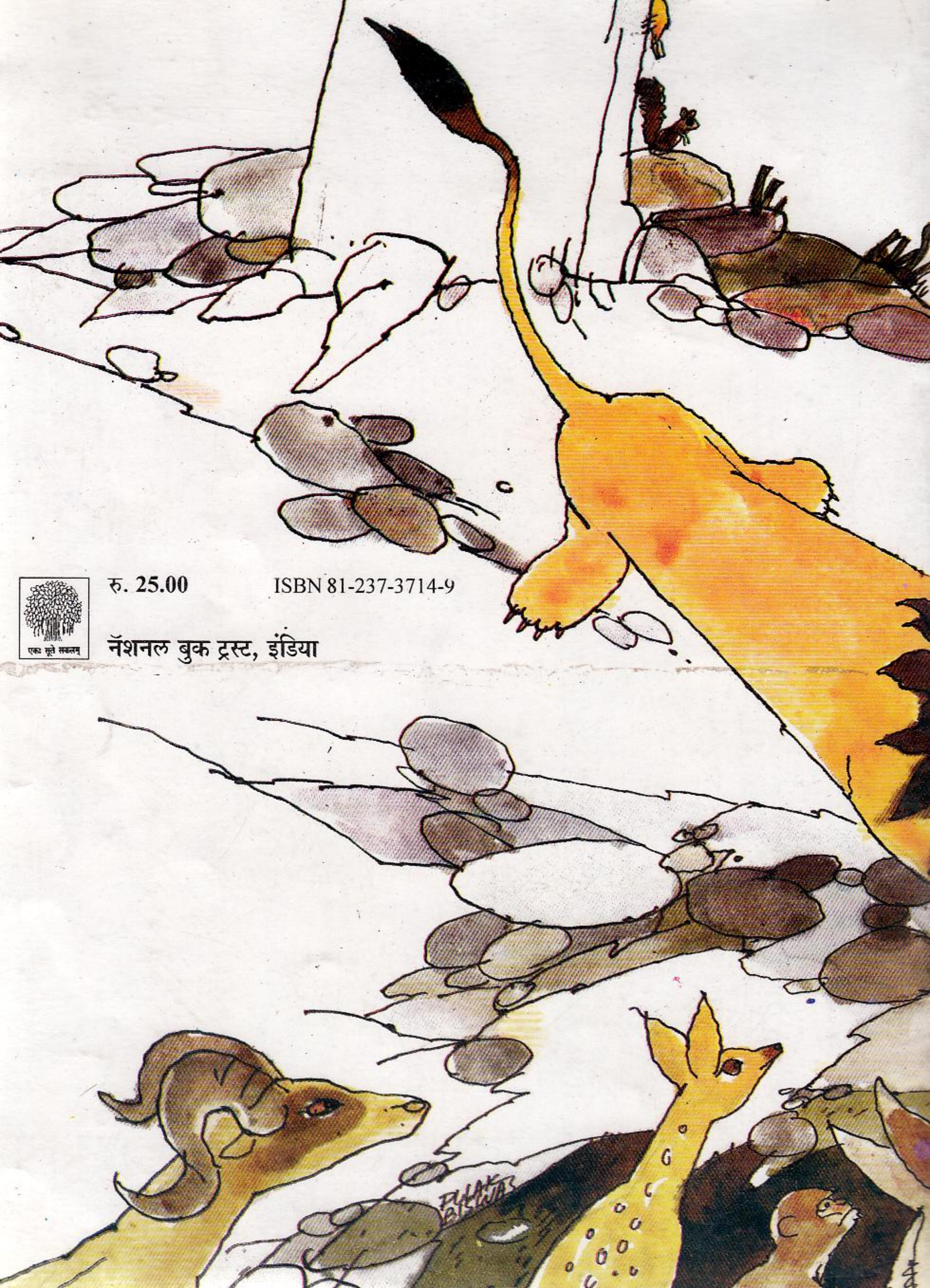
बाबी घाबरत म्हणाला, “मी पण आत तुमच्यामध्ये येतो.”

“नाही,” कांतचील उत्तरला. “तू तर नेहमीच शिंकत असतोस. इथे ह्या पवित्र पुस्तकात लिहिले आहे, की जो कोणी शिंकून हा खड्डा अपवित्र करील, त्याला बाहेर फेकण्यात यावे.”

“मी शपथ घेतो, मी शिंकणार नाही,” असे म्हणत तो आत आला.

कांतचीलने परत केलीच्या पानांवर डोळे रोखत, “देवा आम्हाला वाचव,” अशी प्रार्थना सुरू केली.

रु. 25.00

ISBN 81-237-3714-9

नॅशनल बुक ट्रस्ट, इंडिया